

Győri László

A kis ebihal

Világra jön a nagyapa

Világra jöttem, nagyapa lettem.

Nem először, csakhogy amikor először, másodszor, akkor még bohó fiatal voltam, nem is tudom, ötven- vagy hatvanéves, ki tudnám számolni, az a lényeg, hogy akkor még erőm teljében voltam, most meg már életem vége felé közeledem, korhadófélben búsongó fa, már meg-megráz a szélvész, érzem a recsegést, már hasadozom, ne is kérdezzétek, hogy mitől, el-elér egy-egy komoly betegség, amely a bohóságot kioltotta belőlem, most is éppen a kórházból jövök. Éjszakánként az ágyon a holdat figyeltem, arról próbáltam leolvasni, hány óra telt el már az éjszakából, mert az éjszakákat éberem töltöttem, nem jött álom a szememre. A hold az ablak bal felső sarkából indult el éjszakai útjára, és jobbra hajolva áldozott le végül, tűnt el a szemem elől. Amikor elbúcsúzott tőlem, tudtam, közel a hajnal, érkeznek a nővérek lázat mérni, injekciót adni. Egy adag szünet után benyitott az orvosi kar, elől a tanár úrral, aki műtött, a közkatonák meg karéjban körbeálltak, s hallgatták a tanár úr örökös kérdését: – Minden rendben? Valami panasz? – Minden rendben – válaszoltam –, csak ne a holdat kellene néznie éjszakánként. – Fordítsa el az ablaktól a fejét! Szépen gyógyul, majd megtükrözzük! – Köszönöm szépen – igyekeztem óhaja szerint befejezni a társalgást. Pedig dehogy köszöntem szépen, csúnyán köszöntem a jövőt, csak úgy csúsztott ki a mondat a számon, hogy a tanár úrnak kedve teljék benne, úgysem tudok a dolgok rendjén változtatni. Jön a tükrözés, köszönöm csúnyán.

Hosszú volt a nap, csak a látogatók rövidítették le. Feleségem, és majdnem minden második nap a fiam, a menyem, aki növekvő terhével érkezett. Leült velem szemben, és egyszer-egyszer akaratlanul megsimogatta a hasát. Az unokámat simogatta, aki hamarosan világra jön. Ezek a látogatások tartottak életben. Egyre többször simogattam meg én is a jövőt. És nemhiába: a tanár úr tükrözött, újra meg újra, aztán elbocsátott. Vidékre mentünk, és vártuk-vártuk a telefont.

Amikor megérkeztünk a kórházba, odakint süttött a nap, nem lehetett látni, merre tart az ablak négyzetében, a napfény csak özönlött, özönlött, s mi a hírre vártunk. Hamarosan kilépett az ajtón a fiam, karjában egy kis csomagot tartott, amelynek a szélén egy kis fej látszott ki, a két kis karra nem emlékszem, de kellett lennie, mert azt mondták, ép, egészséges a kisfiú.

Minden más lett, más lettem én is, föléledtem. Elenyészett az éjszakai hold. Komoly nagyapa lett belőlem, csak egy volt bennem a régi, az a folytonos inger, amely arra kényszerített megint, hogy a gép elé üljek. És mi szaladt ki a kezem alól? Egy nagyapa feljegyzései.

Most, hogy megint ebbe az állapotba jutottam, már éltesen, hogy szépen mondjam, először fogtam föl igazán, hogy nagyapának lenni csakugyan öröm, s ha közben el-elér egy-egy rettenetes betegség, gyógyír, vigasz. Kirügyezett az ágacska ágacskája, amelyet közönségesen unokának hívnak. Szeretnék valami szebb, jobb nevet találni rá, de hát ilyen a nyelv, nem lehet eltérni tőle, különben senki sem érti, az unoka tehát unoka, nem más. Milliósámra teremnek, és milliósámra lesznek az apákból nagyapák. Nekik írom, hogy tudják: nagyapának lenni jó dolog, a csecsemőknek, hogy tudják, unokának lenni szép küldetés. A nagyanyák se térjenek ki előlem, ezek a följegyzések nekik is szólnak. Merengjenek és nevéssenek, ha olyan erdei tisztásra lépek, ahol bugyogni kezd a jókedv. A csecsemő ugyanis csupa móka, a karjai úgy csapdosnak összevissza, mint egy bohócé, a szeme olyan ravasz, hogy sosem tudod, mit olvashatsz ki belőle. Csak mókásan érdemes a kis ebihalról írni; jókedvűen, mert minden íze csupa játék, miközben teljes erővel fúrja előre magát az életbe.

A rettenetes komolyság közel van a komorsághoz, az pedig túl sötét. Fényt a csecsemőre! Nagyapák, nagyanyák fűrödjétek benne!

Addig örülünk, amíg szabadok vagyunk

Addig örülünk, amíg szabadok vagyunk. Addig, amíg nem kívül, belül van a kolonc. Amíg belül van, és amíg ilyenformán egyek vagyunk vele, és ilyenformán a kisbaba nem kolonc, egyáltalán nem az, a részünk. Mert hogy lenne kolonc a mi kis utódunk, akit annyian várnak!

Számoljuk csak össze, ki várja, ki lesi világra jöttét a semmiből. Kezdjük azzal, aki magában megteremti, az anyával. Figyeli, nem változott-e benne valami, van-e egy kis jel, amely arra mutat, hogy mától új világ kezdődik, és ettől kezdve várakozik, várja, mi történik hétről hétre, hónapról hónapra. Nem egyedül. Elmegy az orvoshoz, a doktor úr megállapítja, hogy teherbe esett, kalkulál, mikor fog szülni, olyan pontosan, hogy még a napot is megadja, amit aztán a kismama vagy betart vagy nem, többnyire nem, de erre a doktor is számít, a kitűzött nap csak arra való, hogy legyen valami támaszunk. Igyekezzünk meglepni hozzátartozóinkat: szülünk három nappal előbb vagy három nappal később. Nem, ne késlekedjünk, akkor már mindenki a körmét rágja: senki sem szereti, ha nem fut be időben a vonat, amikor a várakozók a peronon toporognak, hogy végre előbújjon a kanyarból.

A várakozók csak toporognak. A várakozók, akik a hónapokkal együtt egyre sokasodnak.

Az első várakozó természetesen a természetes apa. És az a természetes, hogy a férj az. Vagy legalábbis így volt valamikor. De ha – mint jó ideje már – nem kötnék házasságot, nincs róla papír, a következő dolog történhet a doktor színe előtt, ahogy az az én gyermekem anyjával is megesett. A doktor úr hivatalból kíváncsi ember, rovatokat tölt ki, megkérdezi tehát: – Van apja a gyereknek? – Látott már olyat, hogy nincs apja a gyereknek? – Olyat még én sem láttam – nevette el magát futtában a doktor –, akkor másképpen kérdezem: mit írjak be, ki az apja? És vállalja? – Azt próbálja csak meg, hogy letagadja! – zárta le a párbeszédet gyerme-

kem anyja. Én pedig elismertem, vállaltam, sőt vártam, hogy megszülessen az én apaságom által fogant kisbaba.

Az apa után hosszú sor következik: várják a nagyszülők, várják a barátok, várják az ismerősök. Havonta kérdezik, mi újság? És minden alkalommal megismétlik: – Mikorra várjátok? – Minden alkalommal, hogy jobban megjegyyezzék. Van-e, aki ne várná az újszülöttet? Aki széltében-hosszában ne tudna róla? Mert jó híresztelni a nagy újságot, merthogy nagy újság, kétségtelen. Olyan, mintha efféle esemény még nem történt volna a világon. Történt, csak nem velünk, talán meg lehet érteni az izgalmakat. És aki nem érti, milyen szép dolog elé néznek a jövődő szülők, érzéketlen barbár. És minderről a magzatnak sejtelve sincs, zárt, külön világban magamagát növeszti, gyarapodik egyre. Mindene kialakul, eldöntötte, fiú lesz vagy lány. Nincs apelláta, nincs visszaút, nincs könnyörület, az ultrahang kikiáltja, mi lesz élete végéig. Már előre készülhetsz a kis ruhákkal, kéket veszel, ha fiú lesz, rózsásat, ha lány, mert emberemlékezet óta könnyörtelesenül kékbe vagy rózsaszínbe öltöztetik a kisbabát. Ki tudja, miért alakult így, de így alakult. Vannak fortélyos anyák, akik az első kisbaba után még egyre készülnek, és nagy ravaszul olyan ruhákat, rékliket meg isten tudja, miket vesznek, amelyek a másodikra is illeni fognak, gyakorlati érzékük mindenén áthatol, igazi üzletasszonyok, rajtuk nem fog ki a természet: történhet akármi, győznek a jövőn. Ők aztán tudják, hogy a józan ész mindent felülmúl. Az ilyen nő aranyat ér, el ne dobd magadtól könnyelműen mindenféle bolondos cselekedettel, te komoly kisbabaváró férfi. Ha eddig nem vettelek volna komolyan, most már megteszem.

Egész sereglet várja a kisbabát, igen, egy egész világ strázsál a szülőszoba előtt. Még az apát is bevonják a szülőszoba rejtelseibe. *Föltekinti*, ahogy valamely Tömörkény írja. Íme. Nézd meg mind a nyolc sarkát, nézd meg a mennyezetet, a padlót, a falakat, főleg az ágyat, amelyben a kisfiad megszületik. Nézd meg az anyját, még egyetlen egység a kisbabával, még szabad vagy.

Itt, ebben a szobában fog véget érni a szabadság, és következik a hosszú rab-ság, amelyben a kisbaba foglyai lesztek, alig vártok erre az örömrre. És bizony el fog következni. Új világ, szokatlan világ lesz, de hidd el, mások is túléltek, nem lesz az zord, még a sírás is örömet ad, csak bele kell szokni. Hidd el, nem nehéz.

Gyerek vagy lány?

Messziről érkeztek a másnapi vásárra, egy híres cserepes városból, maguk is fazekasok voltak, a lovas kocsi cserépedényekkel volt tele. Éjszakai szállást adtunk nekik, mi voltunk a város közepén az útszéli vendégfogadó. Ki tudja, hogy keveredtek hozzánk, ki tudja, miért éppen nálunk kopogtattak be? Talán keréknyomokat láttak, amelyek a kapuhoz vezettek. Jó jel, akkor ebben a házban lesz ló, szekér, istálló, nekünk is jut hely az udvaron. Betessékeltük őket a konyhába. Egy aranyhajú kislány volt velük. – De szép kislány! – mondta nekik anyám. – Nem kislány, gyerek, kisfiú – szabadkozott az édesanya. – Kislányt szeretünk volna, legalább a hajával kislány.

Így járnak, akiket a véletlen kijátszik.

Fiút várjunk vagy lányt? Várni várhatunk, úgysem dönthetünk, jobb lesz beletörödni a sorsba. Különböző felfogások uralkodnak: van, aki a bizonyosság mellett, van, aki ellene. Súlyos kérdés, nagyon is súlyos. Tudni akarom a jövőm: kivel fogok élni. Nem akarom tudni, jobb a homály. Ki akarná tudni, hogy mit hoz a jövő, mi lesz velem, anélkül is az lesz, amit hoz a sors. Van, aki parancsolni szeretne a jövőnek, a hiszékenység bűvöletébe esik. Teleholdkor lány fogan, újholdkor fiú. Sok fortélyról tudnak az öregasszonyok: különböző testhelyzet az ágyban *akkor* mást és mást eredményez. Praktika, praktika! De bizonyíték semmire sincs. A kromoszómák döntenek, nincs az a matematikai képlet, amely a kromoszómákat befolyásolni tudná. Nincs eleve elrendeltetés, a véletlen az úr, a legnagyobb.

Ne akarjunk lányt, ne akarjunk fiút, csecsemőt akarjunk. Sírást akarjunk, akarjuk azt mondani, hogy szeretnénk egy pólyába való, rugdalózó kis teremtet. Ha egy új élet terem, csoda történik, jegyezzük meg józanul, hidegen: csoda.

Van, aki szerint jobb a lány, a lány hűségesebb, gondoskodik rólad, ápol, ha rászorulsz, a fiú hűtlen, nem hív fel hónapokig, nem telefonál, havonta egyszer, ha fölkeres. A lány az apjához vonzódik, a fiú az anyjához. Vagy fordítva. Ismerek egy komoly tudóst: a lánya bolondja. A lány olyan, mint egy nagy baba: dundi, és folyton mosolyog. Hát nem imádnivaló? Egyszerűen rajong, odavan érte. A lány biológus, kiköltözött Bergengóciába. A tudós apának a tudomány afféle mostoha gyerek, csak a lány az édes. Naponta a számítógép elé ül, szájpol vele, naponta látnia, beszélnie kell vele, különben nem találja a helyét, minden dolga félresikerül, szomorú, kétségbeesett. Mi lett volna vele, ha fia születik? Egy sikerületlen élet várt volna rá. Vegyetek róla példát, fiús apák! Ti, fiúk pedig szomorkodjatok! A sarokba dobnak benneteket, limlom lesztek, hasznavehetetlen bábu. Ne várja, hogy az apja rajongani fog érte. Legalábbis eltitkolja. Rideg élet jut neki.

Ami persze nem igaz. Azonfölül anyja is van annak a fiúnak. – Megmostad a kezed? – kérdezi tőle, pedig már harminchárom éves. Mind a ketten elnevetik magukat, és amikor legközelebb ismét asztalhoz ülnek, az anya ismét azt kérdezi: – Megmostad a kezed? – Ebben a kérdésben minden benne van: a kisfiam örökre kisfiam marad, akit élete végéig babusgatnom kell, aggódnom miatta.

Eldönthetetlen hát, melyik a jobb: a fiú vagy a lány? A mérleg az, hogy mind a kettő a legjobb, így rágjátok a körmötöket a szülőszoba előtt. Az anya pedig tegye a dolgát, tegye, ami rá van szabva.

Hogyan?

Himnikusan írjak? Nem tartom helyénvalónak, pontosabban, nincs bennem helye a himnikus hangnak, mert belátom, hogy milliókkal megtörténik ugyanez, jogom van-e hozzá, hogy ami velünk megesett, ódai magasztokba emeljem? Van, akinek már nyolc himnusz kellett volna énekelnie, mégsem tette, egyszerűen csak ujjongott. Hogyan írjam le, ami velünk történt?

Egyszer csak érkezett a hír, az angyali üdvözet. Várandós. Csak néztem a fiamat: ő is gyereket vár? Teltek a hónapok, telt a lány, a fiam olyan természetesen illeszkedett ebbe az állapotba, hogy minden kételyt visszavontam tőle, kész az

apaságra. És mi is várakoztunk. Egyelőre türelmesen, hosszú idő van még hátra, később egyre türelmetlenebbül, bár a türelmetlenséget keményen elfojtottuk. Hetente kaptunk hírt a vizsgálatokról: minden rendben, nyugodtan napozhattunk. A doktor kijelölte az időpontot, rögzítette a csecsemő nemét, elhussant egy szép izgalom.

Zsibbadunk. Lassan gördül az idő. Aztán várvaváratlanul vág egyet a telefonra. Csend van. A zárt folyosón nincs mozgás, nem nyílnak, csukódnak odabent az ajtók, néma minden. Az üvegre tapadunk, és csalódottan térünk vissza a többiekhez. A szék egyre kényelmetlenebb. Mintha nem történne semmi, pedig már történnie kellene. Mintha nem is lennénk, olyan közömbös a váróterem. Egy idomtalan, mennyezetig érő, vörös agyagszobor nehezedik ránk, az Anyaság.

Egy doktorformájú férfi lép ki, a lépcső felé indul. Fiam anyja résen áll, összekapja magát, utánaszalad. A többiek a nyomában. Csakugyan a doktor. Megnézzük az időt. Tizenhat óra múlt. Egészségesek. Több szava nincs, a homloka nem veritékezik, nyugodt, kimért. Hosszú idő telik el, hirtelen egy árnyék jelenik meg az üvegajtó mögött. A negyedórás apa egy plédszerűséget tart a karjában, egy kis arcot látunk, minden más be van bugyolálva. Az óriás most hozza át a tengeren.

– A kis ebihal! – szalad ki a számon.

Amire nagyanya kellőképpen megsértődik.

– Te meg vén varangy!

A kis ebihal csukva. Mi lehet a szemhéja mögött? Mi gomolyog a kis koponyában? És mi gomolyog bennem?

Identitás

Igyekezzünk minél jobb másolatot létrehozni.

Anélkül, hogy a tükörbe néznénk, tudjuk, hogy tökéletesek vagyunk; nem azért dolgoztunk magunkon annyi éven át, hogy elérjük azt a formát, amelylyel bátran a világ elé állhatunk. Nézd ezt az arcot, hát nem szép? Nézd ezt a szemöldököt, amely nyugodt ívvel hajol kétfelé, a szemről már nem is beszélve. Hogy néz, hogy lát! Milyen kék, milyen barna, hogy tűnik át a feketébe, hogy tudja nézni a világ minden gyönyörűségét, már szinte belefájdul. Amit lát, az a világ! Egy egész világ sűrűsödik össze benne! Hát még ha – mert ilyet is láttam – az egyik barna, a másik meg kék! Hogyan látsz velük? – Hát hogyan? Az egyikkel kék a tenger, a másikkal barna. – A mi két szemünk egyforma, így a tökéletes. Ilyet akarunk mi is. Mert akarat kérdése az egész.

Nézd ezt az arcot, nézd ezt a kézfejet! Milyen finom vonalú mind a kettő! És ha sorra vesszük összes testrészünket, akkor sem látunk mást: tökéletesek vagyunk. Jó a minta, tehát minél jobban igyekezzünk lemásolni. Azt mondod: a lábam azért lehetne szebb is, ne indulj el a szépségversenyen, kacarásznak rajtad. Rendben, ez az egy kicsit félresikerült, az a szemölcs se nagyon illik hozzám, elrontja az összhatást. Igen, az összhatás a leglényegesebb, az összhatás, az összbenyomás, az egész harmóniája. Az pedig – kénytelenek vagyunk megállapítani – tökéletes műremek. Ez az, aminek a másolatát igyekezzünk létrehozni.

Ha a csecsemő világra jön, már nem sokat tehetünk, előbb kell minden részletet tisztázni, finoman kidolgozni, és akkor a kutató tekintetek úgy állapodnak meg minden kis vonáson, hogy biztos ítéletet tudnak hozni. – Az orra, a szeme... És milyen furcsák az emberek! Olykor azzal fejezik be a mondatot, hogy hasonlít. Mi az, hogy hasonlít? Olyan! Tisztára ugyanaz! Mert igyekeztünk elmélyedni mind a három dimenzióban. A csecsemő pedig meg van sértődve: – Nem vagyok én összerakva!

Hol van az én akaratom, hol az én szándékom? Beszélhetek ti akármit, én bizony nem vagyok a ti másolatotok, nem innen-onnan szedegetem össze magamat, és ha nem tetszik, próbáljatok nálam szebbet-jobbat alkotni. Én meg vagyok magammal elégedve. Hogy görbe a lábam? Azt hiszitek, ti sudár lábakkal érzettek? Csak vegyétek elő azokat a réges-régi fényképeket, ráismertek egyáltalán magatokra? Az a dagasztott kenyér csakugyan ti voltatok? Mosolyogtok, de aranyos! Milyen aranyos vagyok azon a képen. Ha elmerengtek rajtam, felejtsetek el azt a szót, hogy aranyos! Nem érzitek, milyen léha? Ne gügyögjetez nekem! Egy komoly ember tekint föl rátok, nem illik hozzá az efféle máz. Igyekeztetek minél jobb másolatot teremteni. Az még Istennek sem sikerült. A maga hasonlatosságára! Hát Isten olyan, mint mi vagyunk? Az Isten láthatatlan, emberi kézzel nem lehet megfesteni, ábrázolhatatlan. Bizánc is így gondolta. Isten szerény: nem saját másolatát akarta megteremteni, csak hasonlatosságát.

A nagy másolatás közben elfeledkeztek a jellemről, az észről, mindarról, amit egyszer ki fogok bontakoztatni. Új benne minden. Nézzetek a burok, a héj alá! Mit láttok? Nem sokat. Abból a kevésből állítjátok össze, hogy kire hasonlítok, hogy másolat vagyok-e vagy identitás! Az önazonosság, az identitás korunk jel-szava. Hallom, mit zúg az idő, hallgassátok!

Identitás, identitás!

Hogy hívják?

Az, aki a mellére szokott venni, sokszor kiejt egy szót. Hogy mi a szó, azt ugyan még nem tudom, csak hallok egy hangsort, amely folyton ismétlődik, nem tudom ugyan, hogy mi lehet, de időről időre elhangzik, fontos lehet, mert időről időre, újra meg újra hallom. Amikor már nagyobb leszek, tudni fogom: ez az én nevem. Egyelőre csak egy folyton tiktakoló hang: Marci, Marci, Marci.

Ha ez igaz lenne, csodálatos csecsemő volna a gyermekünk, de ez a kis ebihal sajnos olyan, mint a többi, csak később lesz csodagyerek, aki úgy emelkedik fejjel a többi, közönséges, egyforma nagyságú fölé, mint Szent László, akiről azt írják, hogy fejjel nagyobb volt mindenkinél. Milyen különös a gondolkodás! Még primitívnek is lehetne mondani. Szent László egyáltalán nem volt fejjel nagyobb a vitézinél, de nagyobbá teszik, hogy mindenben kiemelkedjék a többiekből. Marci viszont valóban fejjel nagyobb lesz majd egyszer a többi gyereknél. Már a neve is följebb emeli, mert nem nagyobb ez a név a Józsefnél, a Jóskánál, az Istvánnál, a Pistánál, a Mihálynál, a Miskánál, még a Lászlónál is, amelyet szégyenemre én viselek? A Márton nagy név még Marcinak is. Azt mondjátok, annyi fiút hívnak Mártonnak, hiúság a Mártont különlegesnek tartani. Milyen furcsák vagytok, nem

is értem, hogy lehet a Mártont közönségesnek, egyetlen fűszálnak tartani a többi fűszál között. Ti, akik úgy vártatok, és kérdeztétek hétről hétre, hogy fogják hívni a fiút, ti sem voltatok mások, olyanok voltatok, mint a pusztá átlag, azt hittétek, akkor testesül meg igazán a magzat, ha már anyja méhében neve van. Milyen mágikus gondolkodás, kész ráolvasás, az ősidókba visz vissza, második teremtés.

Nem olyan egyszerű nevet találni valakinek, egy olyan nevet, amelyet élete végéig viselni fog. Nagy felelősség, amelynek a terhét az anyának meg az apának kell magára vennie. A névadás az ő előjoguk. A négy nagyszülő, a nagyanyák, a nagyapák ebből ki vannak rekesztve, dolguk csak annyi, hogy izgatottan kérdezzék: mi lesz a neve. Nem hogy eleve mi, hanem hogy mi lesz. Gondolnak valamire, szeretnének ilyen meg olyan nevet adni az unokának, de magukba fojtják összes óhajukat. A nagyanya, a nagyapa képzelődhet, sok minden eszükbe juthat, semmit sem ér. Csak az én nevemet ne adják neki, sóhajit magában az egyik nagyapa, a másik meg éppen azt szeretné, ha az ő nevét hordozná; én is az apám nevét kaptam, meg vagyok vele elégedve, milyen szép szokás tovább vinni az *ősök* nevét, van benne valami örök biztonság. De ma bizony más világ van, ezek a fiatalok legyintenek a hagyományra. Mit bánom hát, miféle cifra nevet találnak ki az én unokámnak, aki még náluk is fiatalabb, egy új nemzedék. Majd megkapják ők is, hogy más világ van, nem értetek hozzá, én csak azért is a hagyományhoz térek vissza: Levente volt az apám, én Márton vagyok, csodálkozottatok: az én fiam azért is Levente lesz. Márton azonban egyelőre kevés ahhoz, hogy fellázadjon a szülei ellen, még nem horgad föl, nem tűz ki új zászlót, csak eltűri, hogy Mártonnak fogják beírni a könyvbe. Még túrni sem tud, még nem tudja, milyen helyet foglal el a világban.

Mert ki kétli, hogy a név helyfoglalás a világban?

Mi lesz a helye a nevek nagy özönében? Mintha mindennél fontosabb lenne. Addig csikarjuk, faggatjuk a szegény szülőket, amíg nyugvópontra nem jutnak vele. Én is olyan vagyok, mint a többi: nevet akarok, nevet! Megkaptam tehát: Mártonnak fogják hívni. Forgatom lassan, komolyan: Márton, Márton, Marci, Marcika. Kimondom egyszer, nem történik semmi, kimondom még egyszer: megindul bennem valami hullám. Kimondom harmadszor: Márton. Már simábban omlik ki a számon. Milyen jó kis név, ennek nekem tetszenie kell, és egyszer csak boldogan föllélegzem, mintha éppen erre a névre vártam volna. Jól kitaláltátok! És már én is úgy emlegetem, pedig még sokára fog világra jönni.

Kérdeztétek csak minél többször, hogy mi lesz a neve, én boldogan felelek: Márton, Marci.

Aztán el ne bízd magad, Márton! Te Márton!

Hány kiló, hány centi?

Hány kiló? Hány centi? Ez az első kérdés. – Három kiló hús – deka. Ötvenkettő – centi. Mintha később számítana. A nagylóci óriás, akit az egész világ így ismer, negyvenhat centivel született, most meg két méter negyvenhat. A Salétrom utcai kővér a legkövérebb magyar, egy kiló kilencvennel, most meg három mázsa tíz! Ebből is látszik, hogy nincs összefüggés a kezdet meg a kifejtlet közt; egy három

kiló húsz dekás kisfiúból ugyanúgy várhatunk hatvankilós férfit, mint kilencvenkét kilós nyugodt családapát. Egy három kiló húsz dekás kislány harmincéves korára lehet negyvenöt kilós szépségkirálynő, de lehet barna hajú, debella világ lustája is, akire mindenki szörnyülködve néz, kivéve három embert, akik hozzá legközelebb vannak: anyja, apja, férje, vagyis akik a legjobban látják, hogy a villamoson két helyet foglal el, izzad, barna haja pedig a homlokába hull, mert olyan rest, hogy csak hetenként egyszer fésülködik. Két nagy oszlopon jár, és százötven kiló szokott lenni. A széke szépségkirálynőről mi rosszat tudunk mondani, azonkívül, hogy akik a legtöbbet látják: anyja, apja, meg akivel jár, mind unja, alig várják, hogy normális, csúnya nő legyen belőle. Elegük van a sztárból.

Hajdanában mi három kiló hetvennel jöttünk világra, fiúk voltunk, és nem tudtuk, hogy olyan gonosz ember lesz belőlünk – azonkívül, hogy hetvenöt éves vén marha –, aki a rosszat keresi mindenben meg mindenkiben. Nem így születünk, és mi lett belőlünk! Kár, hogy ma élünk, nem így volt ez régen. Századokkal ezelőtt *„a negyvenéves kor már az öregség küszöbét jelentette, és nem sokan érték meg az ötvenet”* – így olvastam egy tudós könyvben, amely egy-maga harminc deka tíz gramm, és már nem is lesz több, viszont túl van ötvenedik évén, ötvenkét esztendeje, hogy megjelent. Csak az ember változik, lesz jóvá, gonosszá, lesz csecsemőből bankár, munkanélküli, hajléktalan. Nem így kezdődik, nem így. A három kiló húsz örvendetes súly, az ötvenkét centi örvendetes hossz. Ha kérdezik: hány kilós, hány centis, örvendve, büszkén jelentsük az eredményt. Úgyse marad úgy. Biztató jövő áll minden csecsemő előtt, úgy-hogy az volna a legjobb, ha megtagadnánk a választ, ha csak annyit mondanánk: van súlya, van hossza. Ne is efelől faggatózzunk, hanem afelől: emberformája van-e négy végtaggal, egy fejjel, két szemmel, egy orral, egy szájjal, ahogy az egy rendes újszülötthöz illik. A többi már meggy magától, és úgy, ahogy ő maga alakítja. Rakjuk pelenkába, szoptassuk meg, fürdessük meg, amit sajnos naponta meg kell tennünk, ezek az ősi munkák kihagyhatatlanok. Ne is próbáljuk kétszer annyiszor etetni, mint ahányszor eszik, ne függesszük fel sehová, hogy nagyobbra nyúljon, mint amennyire saját magától nyúlik. A test rejtelmes törvények szerint működik, merthogy működik, az kétségtelen, ugyanis ma minden nyakra-főre *működik*. A mai csecsemő ezen nő fel, nem is a mama lesz az első szava, hanem, hogy *működik*. Szerencsére túl bonyolult szó ahhoz, hogy gyermekünk azt ejtse ki elsőnek. Az én fiam, akinek a gyermekéről beszélek most egy-folytában, először azt a szót mondta ki: tapéta. Meg is sértődtünk kellőképpen, hát így szereted te anyádat, apádat? Jó, kezd csak rövid szavakkal az életet, mit bánjuk, mit gügyögsz, csak beszélj már végre, már elmúltál hároméves, és meg se szólalsz, mi lesz így belőled? Csak egyetlen rövid szót, majd hosszú mondat lesz egyszer belőle. Mi is szóhoz juthatunk végre? És meddig akarsz még nőni? Anyád hogy ad pofont? Hajolj le, hadd adjak végre egy kis szeretetet a képedre! Azt hiszed, tele a kamra, te kis telhetetlen, mennyit akarsz még enni, neked egy tányérral sohasem elég?

Egyszóval, bonyolult jövő áll előttünk, amikor három kiló hússzal meg ötvenkét centivel jön a világra a gyermek, minden várható, és mindennek az ellenkezője. Így is a mienk, úgy is a mienk.

A csecsemő hazatér

Elbocsátották. Hazaért. A kórház minél előbb túlad rajta, még csak négynapos, de máris betolakodik a házba. Általában az a szokás, vagy mondjuk a természet rendje, hogy a szülők fiatalok. Én még nem láttam olyat, hogy vének adnának egy kis teremtsnek életet, pedig sokkal célszerűbb lenne, ha tapasztalatokkal tele kezdenének hozzá, amikor már jóformán mindent tudnak, biztos receptjük van rá, hogyan kell vele bánni már az első napokban is. A kórház nem ér rá dédelgetni, folyton új anyák tolakodnak. Minden készenlétben áll, hogy a mélyben gubbasztó csecsemő elinduljon a világ felé. Már nem magzat, annál több, igazi csecsemő. Mozgolódik. Hogy neki fáj-e, nem tudjuk, képtelenek vagyunk kideríteni. Valószínűleg, hiszen életében először dolgoznia kell, előrefúrja magát, ami az anyának egyre fájdalmasabb, nagy kínokat kell kiállania, mindene megfeszül, kitágul. A filmekben ilyenkor nagyokat jajgatnak, és a végén felmutatnak egy csecsemőt, aki csakugyan frissen jött a világra, az ember nézi, tág szemeket mereszt, honnan a csodából szerezték, nem kis munka kellett hozzá. A szereplők között elég helytelenül, nem írják ki a nevét, pedig abban a pillanatban főhős. Nem jelölik Oscar-díjra, de hát bizony csak kellék, utána gyorsan eltűnik. Több asszonytól tudom, hogy nem jajgatnak olyan éktelenül, kisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy szülést játsszanak. A csecsemő így vagy úgy, természetes úton vagy császármetszéssel kiérkezik, és nem tűnik el, nem kellék, marad, olyan hús-vér, hogy annál jobban már nem is lehet.

És betolakodik a házba. Az anya is, az apa is fiatal, és a fiatalok szintén csak most kezdik az életüket, így hát nagyon gyakran megesik, hogy az a ház csak egy lakás, sőt lakásnak is kicsi. A mi Mártonunk is egy apró szoba-konyha-hallos lakásba tér meg. Már kettejüknek sem volt elég tágas, hármójuknak még kevésbé, így kell berendezkedniük. A kiságy elfoglalja az egyik sarkot, a pelenkák, a rélik, az ilyen-olyan ruhadarabok egy egész fiókos szekrényt, amely tovább szűkíti a lakást. A háromemeletes gyerekkosci is akkora tereptárgy, hogy kerülgetni kell. Ebbe a térbe tolakodik be a csecsemő. Milyen érdekes, a szülők egyáltalán nem bánják, hogy oldalazva kell a szobában járniuk. Nem bánják, sőt erre vártak. Már megvettek előre mindent, és mekkora gonddal! Márton anyukája nagy üzletasszony, például a babakocsiért a fél országot végigpásztázta, mire egy kisvárosban szombaton, zárvatartási időben megszerezte. A gyerekholmikért meg a fél várost bejárta, és most mind frissen kimosva, kivasalva, összehajtogatva egy külön szekrény fiókjaiban zsúfolódik össze.

És eme holt kellékek között elkezdődnek a csecsemő körüli teendők. Hárman sűrögnek-forognak a kis Márton körül. Az anya szoptat, a nagyanya főz, az apa mos, vasal, hajtogat. Az anya mindent tud, mert számtalan csecsemőgondozási könyvet elolvasott, és aszerint munkálkodik. Ha ugyan, mert nem tartja munkának a szoptatást, az aggodalmat, csak fárasztónak. Szoptat nappal, szoptat éjszaka, tanácsokat kap, és tanácsokat hesseget el, megy a saját feje után, nagyanyák sértődnek meg, a kis anya duzzog, a kis apa fölfortyan, mert máshogyan hajtogat, mint a nagyanya képzelet, és emiatt megint. Egyszóval tüskék szúródnak mindenkibe, egyet kivéve, a csecsemőt. A csecsemő érzelmei simák, nyugodtak, a köz-

pont alszik, lassan eléri születési súlyát, néhány hónap múlva a kétszerese lesz, az arcán kétszer annyi érzelem fog megjelenni, már nem akárhogy néz, csak úgy a világba, hanem egyenesen rád. Tekintet, rád mosolyog, fintorokat vág, látszik, hogy nem tetszik neki valami.

De kezd rendet tartani, éjszaka alszik, nappal ütemesen él.

A csecsemő körül mindig új tennivalók akadnak, olyanok, amilyenek nem voltak addig, és a szülők minden nehézség nélkül, ösztönösen vagy tudatosan el is végzik őket. A kis lakás egyre tágul, egyre nő a tér, ahogy Márton úr egyre több örömmel szolgál.

Jó tanács

Ha éjszaka sír a kisbaba, aludjunk tovább, mintha mi sem történt volna. Ha sír, az nem sírás, egyszerű beszélgetés, egy kicsit egyoldalú, de az. Megszólal, olyan hangon, amire mi, balga felnőttek, azt szoktuk mondani, hogy sír a kisbaba. Még egyszer: a kisbaba nem sír, hanem egyszerűen beszél. Nem tudja, hogy az igazi beszélgetés úgy zajlik (zajlik!), hogy én mondok valamit valakinek, az pedig válaszol rá. A kisbaba magában mondja egyfolytában a hangokat: azok is szavak, mondatok, csak mi nem tudjuk megfejteni, titkosítja őket, anélkül, hogy tudná: titkosít. Ne akarjuk megfejteni, úgysem sikerül, aludjunk tovább. Ha még akkor sem hagyja abba, menjünk ki a konyhába, próbáljunk az asztalra, karunkra dőlve elszunnyadni. Ha azt álmodjuk, hogy még mindig beszél, sőt, mi több, egyre erőszakosabban, gondoljunk arra, hogy annak a gyerekek apja is van, és ha ezt sikerül megállapítanunk, nyugodtan aludjunk tovább, majd csak csinál vele valamit. Elegyedjenek szóba ők. Ha a gyerek apja süket, vagy úgy csinál, mintha süket volna, felőle fölfordulhat a ház, rázzuk föl: – Nem hallod, sír a gyeredek! – Ha nem hallja, menjünk egészen közel a kisbabához, és kezdjük el sírni mi is. Egy fokkal erősebb hangerővel, mint ő. Meglepetésében elhallgat. Hogy valóban így történik, ahhoz elég nagyszámú kísérlet szükséges. Ne sajnáljuk a fáradságot, megéri. A kísérletbe vonjuk be a gyerek apját is, hárman sírjunk, háromfelé, és amikor már az egész lakás sírással lesz tele, hirtelen hallgassunk el. Ha még akkor is egy vékony hang hallatszik, meg-megújuló erővel, fáradhatatlanul, töprengjünk el rajta: éhes? szomjas? Kerüljük a tanácstalanságot, életkortól függően szoptassuk meg, etessük meg, vegyük kézbe a dolgokat, mi irányítsuk a csecsemőt, mert a végén még ő fog bennünket irányítani, amit azonban sohasem engedhetünk meg – élete végéig. Ekkor alapozzuk meg a köztünk lévő viszonyt. Legyünk a csecsemő zsarnokai, a gyerek apját is ebben a szellemben neveljük! Meg fogja hozni a maga gyümölcsét: engedelmes állampolgárt (családpolgárt) kapunk, s ha megkaptuk, akkor már neki is megengedhetjük, hogy legyenek bizonyos jogai. A sírás joga egyelőre megilleti, de törjük le minél előbb, megéri. Ki ne sírna, ha rosszul érzi magát a világban? De biztos, hogy rosszul érzi magát? Töltsünk el hosszú éveket ennek a kérdésnek a megoldására, ha sikerül választ kapnunk rá, elmondhatjuk: jó szülők voltunk.

További jó tanáccsal is szívesen szolgálok, ígérem, azok is éppen olyan hasznosak lesznek, mint ez.

Békességóhajtás

Nem bírom tovább, hagyjanak békén!

Kibugyolálnak, bebugyolálnak, kivesznek az ágyból, beraknak az ágyba, emelgetnek, erőnek erejével azt akarják, hogy szívjam magamba a tejet, már minden erőm odavan. Nem hagynak aludni, mit akarnak még tőlem? Így megy már tizenöt napja. Nem elég, hogy odahagytam a jó kis kuckót, most még ehhez a sok köbméter levegőhöz is szokjak hozzá. Folyton lélegeznem kell, ti nem tudjátok, milyen nehéz lélegezni, szedni a levegőt. Mire jó nekem? Sokkal jobb volt levegő híján élni. Kilenc hónapig egész jól megvoltam nélküle. Újra meg újra egy gömbölyű melegre tesznek, és nem tehetek róla, nyelni próbálok az úgynevezett tejet. Állítólag ez tart életben. Időnként mérlegre tesznek, hogy hány kiló vagyok. Hány kiló, hány deka? A kiló már nem is elég nekik, a dekákra is kíváncsiak. Csóváltgatják a fejüket, nem elég nekik a tíz, húszra áhítoznak. Semmi sem elég, mindig többre vágnak. Annyit eszem, amennyit akarok, amennyi jólesik. Meg még nem is eszem, csak iszom, iszom, iszom, nyelek, nyelek, ahhoz is mennyi energia kell! Minden erőt kivesz belőlem. Letesznek végre. Hagyjanak békén, megvagyok. Majd csak megbirkózom azzal a kis tejjel, ami belém került. Siratni való állapot, erre bizony sírnom kell. Sírok is éjjel-nappal. Nem látják, hogy remeg az állkapcsom? Belereszketek, a sírás úgy mozgatja föl-le, mint valami pálcikával mozgatott bábuét. Miért nem veszik ki belőle a pálcikát? Nem magától reszket, úgy emelgetik föl-le rettentő gyorsan, szinte már nem is tudom követni. De én nem akarok bábjátékot játszani nekik.

Tisztába tesznek, mintha nem volnék elég tiszta. Voltam én már tisztább is, egészen steril. Még akkor, amikor nem voltam ebben a hideg, huzatos ágyban, ebben a kibírhatatlanul meleg ágyban, takaróba göngyölgetve. Pelenkába csavar-nak, amelyet időnként kicserélnék rajtam. Csak tudnám, hogy miért. Esténként meg a kád, a víz. Mit dugják bele a könyöküket, így is, úgy is kellemetlen az úgynevezett fürdetés. Hogy rugdalom a vizet? Csak higgyék, hogy milyen jól érzem magamat benne, látom, örülnek neki, azt hiszik, alig tudok betelni vele. Dehogyan élvezem! Nem elég a levegő, még a vízhez is hozzá kell szoknom. Mibe akarnak még belemeríteni? A csuszpájzba, a padlóba, a falba, hogy menjek át a szomszédokhoz? Hogy hagyjam őket békén!

Ők hagyjanak békén! Egészen jól meglennék nélkülük. Mit gondolnak, mitől fáj a nyakam, mit gondoltok, mitől van reumám? Mi ehhez képest az ő reumájuk? Már annyit rugdalóztam a kiságyban, a vízben, hogy a térdem már egészen elkopott, ideje lenne megműteni. Csupa fájdalom vagyok. Csupa fájdalom, csupa fáradtság. Mire újra ágyba jutok, amely ki tudja, miért, csupa rács, csupa fáradtság, csupa fájdalom vagyok. Végre kipihenem magam. Mert nappal nem hagy-nak pihenni, ha elalszom, telefonálnak, hogy mit csináltam egész nap. Állítólag sokat sírok, de szerintem nagyon is keveset. Panaszkodnak rám: – Nem lehet velem bírni. – Én már nem bírom tovább! – Dehogynem bírják! Elfelejtik, hogy milyen szép kis csecsemő vagyok?! Viseljék el, hogy küszködni kell velem! Nem én kértem, ők akartak, most hát igyák meg a levét. Túl keserű? Akkor nem tudják, mi a keserűség. Lenni a napvilágon, küszködni minden egyes napért virradattól

napnyugtáig (napszentületig!), éjszakákon át. Egyszer még átgondolom az egészset, megpróbálok úgy élni, hogy ne lássak magam körül kétségbeesett arcokat. Nem érdemes miattam kétségbe esni.

Most jól kipanaszkodtam magam, már nekem is elegendő van belőle. Tudjátok mit? Nem sírok többet, mosolyogni fogok, igyekszem minél jobban érezni magamat, ha már idekerültem. Néha azért sírni fogok, nehogy azt mondjátok, miféle ember az ilyen, még csak nem is sír. Sírni? Bőgni fogok nektek. Erős hang – erős csecsemő. Az adja a kilókat. Ne akarjanak sokat egyszerre, naponta csak egy kicsikét, és múlni kezd a sok kiló fáradtság. Addig viseljenek el, én is elviselem őket.

Világosítsa meg az Úr az ő orcáját rajtatok, és könyörüljön rajtatok!

Játékvilág

Hála istennek, még nem állsz meg a játékbolt kirakatánál, még csak háromhetes vagy, és kiságyban fekszel. Ha öt éves lennél, még elkezdenél rimánkodni a bűgőcsigáért, a kisautóért, a dinoszauruszért, a lovacskaért, nekem pedig el kellene onnan rángatni; sírnál, toporzékolnál, és én mégis elhúználak onnan, a karod majdnem kiszakadna, megvetnéd a lábad, és bőgnél, egyre bőgnél. Nem lágyítod meg a szívemet. Nem veszek neked semmiféle ócska, tarkabarka kacatot. Mire jó az a bűgőcsiga? Forog, forog, sivít, még rángatózik néhányat a földön, aztán eldől. Elromlik. Mire az a felhúzó autó? Nem látsz elég autót az utcán? Gyere, elviszlek a roncsstelepre, nézd meg, tele van összetört, összezúzott, rozsdás autóval, még nézni is gyötrelmem. Hiába mondd a műanyag lovacskáknak, hogy gyí-gyí, meg se mozdul, nem hajt a jó szóra. Tologatnád? Nevet adnál neki? Olyan, mintha élne? Nem olyan, mintha élne, nem, a játékló nem paripa, döglött kis műanyag vacak. Majd az igazi! Az igen, az játék! Azt majd vásárolok neked. Pejt akarsz? Pejt kapsz! Feketét? Feketét! Izabella fakót? Izabella fakót! Mindenből igazit! Még bűgőcsigából is valóságosat szerzek. Akkora lesz, mint egy kupola, úgy szól, mint a sziréna a tűzoltóknál. Állj az ablakhoz! Hallod? – Szirénapróba, szirénapróba! Fél perc az egész, de micsoda fél perc! – A szirénapróba véget ért, a szirénapróba véget ért! A tűzoltó bácsi eloltotta a szirénát. A játék haszontalan, játékkal nem megyünk semmire. A játékok hamisak, csak utánoznak, az igazit akard! Igazit egyelőre persze nem veszek. Majd ha felnősz, akkor kapsz tőlem akármit. Ne tekingess hátra, ne húzasd magad, megmondtam, érts a szóból: – Nincs játék! És kivételesen elmagyarázom, hogy miért. Kivételesen, mert te olyan értelmes vagy már, hogy két bőgés közt meg fogod érteni, miért nem teljesítem gyerekes óhajaidat.

Mert amikor én öt éves voltam, és nagyanyám elvitt a vásárba, csattogós famadarat szerettem volna, olyat, amit tolni kellett, kerekeken gurult, és közben csattogtatta a szárnyait. Arra mutogattam rendületlenül, és bőgtem érte rendületlenül, és nagyanyám olyan szívtelen volt, hogy azt mondta: nem, és amikor folytattam a bőgést, újra azt mondta, hogy nem, harmadszor meg már nem mondott semmit, egyszerűen rám csapott, és elrángatott a sátor elől, és én hazáig hüppögtem, pityeregtem. Anyám elé állított: – Ezzel a gyerekkel meg soha többet

nem megyek vásárba! – Miért? Mi történt? – Mi? Nem hagyott békén, vegyek neki csattogós famadarat! Van nekem rá pénzem? Ha neked van, menj csak el vele, vegyél meg neki mindent, amit csak kér, kényeztesd csak el. Ma csattogós madár, holnap kis bicikli, vagy egyszerre mind a kettő.

Anyám elkapott, elhúzott nagyanyám mellől: – Hagyja ezt a gyereket, én is tudok neki nem venni semmit, ahogy maga. Miért nem vetett oda neki egy csaváros cukorkát? Mindjárt elhallgatott volna! Nekem ugyan a kisfiam, de magának meg az unokája, máskor úgy bánjon vele!

Igy aztán nagyanyám soha többet nem vitt magával a vásárba, csak a templomba a sok fekete öregasszony közé, mindig ugyanabba a padba, ugyanarra a helyre; egyszer majd megmutatom, hogy hol ültünk. Nagyanyám föltette a szemüvegét, kinyitotta az énekes könyvet, és énekelte, amit a fekete tábla az oltár mellett előírt neki. Én pedig játszottam: összehúztam a szemem, a résen át a csillár fényei egyetlen hosszú sugárban szálltak a szemembe. És hol összehúztam a szemem, hol kinyitottam, így játszadoztam a fénysugarakkal. A lelkész fölment a magasba, sokat beszélt, az öregasszonyok újra énekeltek, azt énekeltek, hogy *Erős vár a mi Istenünk*, és én egészen belereszkettem, annyira tetszett az erős vár a hegy tetején. A végén pedig szétterjesztette a karját, a tenyerét felénk fordította, és azt mondta: *Világosítsa meg az Úr az ő orcáját terajtd, és könyörüljön terajtd! Fordítsa az Úr az ő orcáját reád, és adjon békét tenéked!* Úgy éreztem, hogy az én arcom is kivilágosodik, fényesen ragyog. Éreztem rajta a meleget, s kipirult arccal ballagtam hazafelé. És a következő vasárnap ismét játszani mentem a templomba.

Mégis kaptam játékot nagyanyámtól, aki talán nem is tudta, hogy adott.

De a famadár elszállt, én is felnőttem nélküle, te is fel fogsz nőni az efféle haszontalanságok nélkül.

Különbem meg ne tudjam, hogy nem vesztek neki soha egy játékot! Hogy lesz ennek a gyerekeknek gyerekkora?! Ezt az izét meg tegyétek neki a karácsonyfa alá!

Forduljunk a csecsemőhöz!

Ideje végre elhagyni a szülőket, forduljunk végre egyenesen a csecsemőhöz, ahogy Luther Márton is lerázta magáról a pápát, az egész római egyházat, s egyenesen a Bibliához, egyenesen Istenhez fordult. Forduljunk mi is egyenesen a csecsemőhöz.

Komoly ember vagy, hiába teszel úgy, mintha a világból nem érdekelne más, csak az, hogy aludj, rugdalózz a két kurta, görbe, kajla lábaddal, kapkodj mókásan a kezeddél, mintha el akarnál érni valamit, de amit sosem érsz el, ökölbe szorítod a kezéd, mintha össze akarnál nyomni valamit, a szádát csücsöríted, mintha folyton kapni akarnál, úgy teszel, mintha nagyon kicsi volna a világod. Pedig dehogy kicsi, egy egész világot betöltesz. Igen, megvan a magad világa, minden mozdulatod a világot fogja be, amelynek nincsenek határai, egy egész határtalan világ a te világod.

Mit gondolsz felőle? Beszélj! Hallgatlak. Mit mondtál? Én már nem tudom, hogy ki voltam, mi voltam akkor, s mit gondoltam a világ felől. Tudsz beszélni, odaülök melléd, hallgatlak. Az én komolyságom fabatkát sem ér, te még tudsz

valamit, amit én már nem. Én csak így-úgy éldegelek, vagyogatok, te érted az egész világot. Meséld el nekem, hogy milyen az univerzum! Csupa fényesség, csupa homály annak rendje-módja szerint. Amikor a kezed kitolod, nem hártván át nyújtod ki, amelyen túl egy másik világ gomolyog, egy százféle átokkal megvert, összegyűrt összevisszaság.

Valaki föléd hajol. Miért hajol föléd? Tudod? Tudsz te mindent, olyan titkokat ismersz, amiket én már régen elfelejtettem, amelyek hozzád vannak szabva, igen, neked még mindennek értelme van, pontosan körülrajzolt, gyönyörűen cirkalmazott oka. Szándékaid tiszták, világosak, egyértelműek, olyan tiszta vagy, amilyen az ember csak a te korodban, a te pirkadó, hajnali napjaidban lehet; mi már csak szeretnénk, mi már csak sóvárgunk a tisztaság után, te maga a tisztaság vagy. Alszol? Magadba mélyedsz, lehunyt pillád mögött úgy élsz, ahogyan mi már sohasem fogunk. Ott minden megvan, az elégedetlenséget, a mi átkunkat egyetlen ízében sem ismered. Nincs elérhetetlen, eléred, amit csak akarsz. Mert a te akaratod sima fényű, kristályos akarat, anélkül, hogy csiszolnod kellene. Ember vagy, mi csak voltunk valaha, szét vagyunk hasogatva, szilánkok vagyunk, törmelékek, zúzalékok, a teljes az te vagy. Elnézlek, amint úgy teszel, mintha nem tennél semmit. A tevékeny te vagy, csak hagyjuk, hogy cselekedj, ne szóljunk közbe a mi megzavart, gúzsban nyomorgó tudatunkkal. A tudat te vagy, te tudsz, mi csak hisszük, hogy tudunk.

Hozzád fordulok tehát. Adj jelet, hogy mit tegyünk, tedd, hogy értsük a te jeleidet, és mi föléd hajlunk, hogy egyszer végre méltók legyünk hozzád.